

מקום להידוק
דפי השאלון

75281

משרד החינוך

אגף בכיר בחינוך

המנהל הפדגוגי

מחברת בחינה

לנבחנים ולנבחנות שלום,

יש לקרוא את ההוראות בעמוד זה ולמלא אותן בדיוקנות. אי-מילוי ההוראות עלול לגרום לתקלות ואף להביא לפסילת הבחינה. הבחינה נועדה לבדוק הישגים אישיים, ולכן יש לעבוד עבודה עצמית בלבד. בזמן הבחינה אין להיעזר בזולת ואין לתת או לקבל חומר בכתב או בעל פה.

אין להכניס לחדר הבחינה חומר עזר – ספרים, מחברות, רשימות – חוץ מ"חומר עזר מותר בשימוש" המפורט בגוף השאלון או בהוראות מוקדמות של המשרד. כמו כן אין להכניס לחדר הבחינה טלפונים או מכשירים אלקטרוניים אחרים. שימוש בחומר עזר שאינו מותר יוביל לפסילת הבחינה.

לאחר סיום כתיבת הבחינה יש למסור את המחברת למשגיח ולעזוב בשקט את חדר הבחינה.

יש להקפיד על טוהר הבחינות!

הוראות לבחינה

- יש לוודא כי במדבקות הנבחן שקיבלתם מודפסים פרטיכם האישיים. אין להוסיף או לשנות שום פרט במדבקות, כדי למנוע עיכוב בזיהוי המחברת וברישום הציונים.
- אם לא קיבלתם מדבקה, יש למלא בכתב יד את הפרטים במקום המיועד למדבקות הנבחן.
- אסור לכתוב בשולי מחברת הבחינה (החלק המקווקו) משום שחלק זה לא ייסרק.
- לטייטה ישמשו אך ורק דפי מחברת הבחינה שיועדו לכך.
- אין לתלוש או להוסיף דפים. מחברת שתוגש לא שלמה תעורר חשד לאי-קיום טוהר הבחינות.
- אין לכתוב שם בתוך המחברת משום שהבחינה נבדקת בעילום שם.

בהצלחה!

מדבקת שאלון ملصقة نموذج امتحان שאלון: 075281 עברית עצמאי	מדבקת נבחן והתאמות ملصقة ممتحن وملاءمات <table><tr><td>שנה السنة</td><td>חודש الشهر</td></tr><tr><td>מועד موعد</td><td></td></tr><tr><td>סמל ביה"ס</td><td>מס' תעודת הזהות</td></tr><tr><td>رقم المدرسة</td><td>رقم الهوية</td></tr></table> יש להדביק כאן ↑ מדבקת נבחן (ללא שם) يجب هنا ↑ إلصاق ملصقة ممتحن (بدون اسم)	שנה السنة	חודש الشهر	מועד موعد		סמל ביה"ס	מס' תעודת הזהות	رقم المدرسة	رقم الهوية	מדבקות לנבחנים ملصقات للممتحنين
שנה السنة	חודש الشهر									
מועד موعد										
סמל ביה"ס	מס' תעודת הזהות									
رقم المدرسة	رقم الهوية									

יש לסמן במשבצת ☐ אם ניתנה מחברת נוספת
يجب الإشارة في المربع إذا أُعطي دفتر إضافي
* التعليمات باللغة العربية على ظهر الصفحة

الإدارة التربويّة
وزارة التربية والتعليم
القسم الكبير لامتحانات

دفتر امتحان

تحيّة للممتحنين وللممتحنات،

يجب قراءة التعليمات في هذه الصفحة والعمل وفقاً لها بدقة . عدم تنفيذ التعليمات قد يؤدي إلى عواقب مختلفة وحتى إلى إلغاء الامتحان .
أعدّ الامتحان لفحص التحصيلات الشخصية، لذلك يجب العمل بشكل ذاتي فقط . أثناء الامتحان، لا يُسمح طلب المساعدة من الغير، ولا يُسمح إعطاء أو الحصول على موادّ مكتوبة أو شفهيّة .

لا يُسمح إدخال موادّ مساعدة – كتب، دفاتر، قوائم – إلى غرفة الامتحان، ما عدا "موادّ مساعدة يُسمح استعمالها" المفصّلة في نموذج الامتحان أو في تعليمات مسبقة من وزارة التربية والتعليم . كما لا يُسمح إدخال هواتف خلويّة أو أجهزة إلكترونيّة أخرى إلى غرفة الامتحان . استعمال موادّ مساعدة لا يُسمح استعمالها سوف يؤدي إلى إلغاء الامتحان .
بعد الانتهاء من كتابة الامتحان، يجب تسليم الدفتر للمراقب ومغادرة غرفة الامتحان بهدوء .

يجب التقيّد بنزاهة الامتحانات!

تعليمات لامتحان

1. يجب التأكّد بأنّ تفاصيلكم الشخصية مطبوعة على ملصقات الممتحن التي حصلتم عليها . لا يُسمح إضافة أو تغيير أية تفاصيل في الملصقات، وذلك لمنع عواقب في تشخيص الدفتر وفي تسجيل العلامات .
2. في حال عدم حصولكم على ملصقة، يجب ملء التفاصيل في المكان المعدّ لملصقة الممتحن، بخطّ يد .
3. لا يُسمح الكتابة في هوامش الدفتر (في المنطقة المخططة)، لأنّه لن يتمّ مسح ضوئيّ لهذه المنطقة .
4. للمسوّدة تُستعمل أوراق دفتر الامتحان المعدّة لذلك فقط .
5. يُمنع نزع أو إضافة أوراق . الدفتر الذي يُسلّم ناقصاً يُثير الشكّ بعدم الالتزام بنزاهة الامتحانات .
6. لا يُسمح كتابة الاسم داخل الدفتر، لأنّ الامتحان يُفحص بدون ذكر اسم .

نتمنّى لكم النجاح!

מדינת ישראל

משרד החינוך

סוג הבחינה: בגרות
מועד הבחינה: קיץ תשפ"ד, 2024
מספר השאלון: 75281
נספחים: נספח 1 – מאמרים
נספח 2 – דף עזר

שימו לב: בבחינה זו יש הנחיות מיוחדות.
יש לענות על השאלות על פי הנחיות אלה.

עברית: הבנה, הבעה ולשון

לבתי ספר עצמאיים

הוראות

א. משך הבחינה: שלוש שעות וחצי.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שני חלקים.

חלק ראשון – הבנה והבעה
חלק שני – לשון

50 נקודות
50 נקודות

פרק א: שם המספר ואותיות השימוש

פרק ב: תחביר
פרק ג: מערכת הצורות

סך הכול – 100 נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש: דף עזר (נספח 2).

ד. הוראה מיוחדת: יש לענות על השאלות בגוף שאלון זה לפי ההוראות.

שימו לב: בסוף הבחינה מצורפים דפי טיוטה. אין להוסיף דפים אחרים למחברת הבחינה.

השאלות בשאלון זה מנוסחות בלשון רבים, אף על פי כן על כל תלמידה וכל תלמיד להשיב עליהן באופן אישי.

בהצלחה!

/המשך מעבר לדף/

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשפ"ד, מס' 75281 + נספחים

חלק ראשון – הבנה והבעה (50 נקודות)

קראו את המאמרים א–ג שבנספח 1 המצורף, וענו על כל השאלות 1–5 שלפניכם.

הקפידו על כתב ברור, על כתיב נכון, על כללי הדקדוק ועל פיסוק הגיוני.

1. במאמר א מוזכרת אמרת חז"ל: "אין חבוש מתיר עצמו מבית האסורים" (מאמר א, פסקה ב).

א. מהו תפקידה של אמרת חז"ל זו במאמר? הקיפו את התשובה הנכונה. (2 נקודות)

(1) אמרת חז"ל זו היא ביסוס לטענת הכותבת.

(2) אמרת חז"ל זו היא ביסוס לטענת הנגד.

(3) אמרת חז"ל זו היא ביסוס להפרכה של טענת הנגד.

(4) אמרת חז"ל זו היא ביסוס להסתייגות של הכותבת.

ב. הסבירו את קביעתכם. (4 נקודות)

2. מלכה וגנר (מאמר א) כותבת את מאמרה מנקודת מבט פסיכולוגית. הרב רייס (מאמר ב) כותב את מאמרו

בהיבט רבני, השקפתי.

כל אחד מהם מדגיש במאמרו את חשיבות הביקורת/התוכחה, אך יש שוני בנימוקיהם.

א. כתבו מהו הנימוק לחשיבות הביקורת/התוכחה על פי כל אחד מן הכותבים. (5 נקודות)

הנימוק במאמר א:

הנימוק במאמר ב:

ב. העתיקו מן הנימוק שבכל מאמר צירוף מילים המשקף את נקודת המבט של כותב המאמר. (2 נקודות)

צירוף מילים ממאמר א:

צירוף מילים ממאמר ב:

3. וגנר (מאמר א) ופרידמן (מאמר ג) מציינים במאמריהם סוגים של מבקרים שהביקורת שלהם אינה רצויה.

כתבו שני סוגים של אנשים כאלה על פי מאמר א, ושני סוגים של אנשים כאלה על פי מאמר ג. (6 נקודות)

מאמר א: (1)

(2)

מאמר ג: (1)

(2)

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשפ"ד, מס' 75281 + נספחים

4. לפניכם קטע קצר שמדגים אמירת ביקורת.
קראו אותו, והשלימו את הטבלה שאחריו לפי ההוראות.

שלום לאה,

אני כותבת לך מכתב זה משום שאני חברתך הטובה.

אני רוצה להסב את תשומת ליבך למקרה שקרה היום בהפסקה: ראיתי שדינה ביקשה את עזרתך בהבנת שאלה במתמטיקה, ואת הגבת ברוגז ובחוסר סבלנות. נכון שההפסקה קצרה, ואני מבינה אותך שרצית לנצל אותה כדי להתאוורר מן הלימודים. בכל זאת, במקום לענות לה כפי שענית, יכולת להציע לה שתעזרי לה בזמן אחר, שיהיה נוח יותר לשייכון.

אני יודעת שתכונת הנתינה טבועה בך, ואת משתדלת להיות סבלנית, אך הפעם נפלה שגגה מתחת ידך.

חברתך רבקה

על פי **מאמר ג**, ציינו שלושה מאפיינים של ביקורת הבאים לידי ביטוי בקטע הקצר שקראתם: שני מאפיינים של ביקורת בונה ומאפיין אחד של ביקורת שאינה יעילה.

ליד כל מאפיין העתיקו מן הקטע הקצר שבשאלה מילים המבטאות אותו.

(6 נקודות)

מאפיין על פי מאמר ג	מילים מן הקטע הקצר המבטאות את המאפיין	
ביקורת בונה	1.	
	2.	
ביקורת שאינה יעילה		

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשפ"ד, מס' 75281 + נספחים

5. מטלת כתיבה (25 נקודות)

בבית ספרכם הוחלט שבכל חודש בשנה הקרובה יעלה לדיון קבוצתי נושא חברתי מסוים.

לקראת דיון בנושא אמירת ביקורת התבקשתם לכתוב סקירה בנושא זה.

בסקירה כתבו על החשיבות של אמירת ביקורת ועל הדרכים הנכונות לומר אותה.

התבססו על שני המאמרים א ו- ב.

הקפידו על דרכי מסירה מקובלות ועל אזכור מקורות המידע בגוף הסקירה ובסופה (ביבליוגרפיה).

כתבו בהיקף של 100–200 מילים.

השתמשו בעמוד זה לכתיבת טיוטה, ואת הסקירה כתבו בעמודים 7–8.

טיוטה

[illegible]

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשפ"ד, מס' 75281 + נספחים

[illegible]

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשפ"ד, מס' 75281 + נספחים

[illegible]

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשפ"ד, מס' 75281 + נספחים

לפניכם שני פרקים: פרק ב – תחביר, פרק ג – מערכת הצורות.
בחרו בפרק שלמדתם: בפרק ב – תחביר או בפרק ג – מערכת הצורות.
בפרק שבחרתם ענו על השאלות לפי ההוראות.

ציינו את שם הפרק שבחרתם: _____

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשפ"ד, מס' 75281 + נספחים

פרק ב: תחביר (40 נקודות)

בפרק זה חמש שאלות, 7-11 (לכל שאלה – 12 נקודות).

תוכלו לענות, באופן מלא או חלקי, על כל השאלות בפרק זה, אך מספר הנקודות שתוכלו לצבור בפרק לא יעלה על 40 נקודות.

7. א. לפניכם משפט פשוט.

בעקבות אמירת ביקורת משפילה מתעוררת אצל האדם תגובת התגוננות.

נתחו את המשפט: ציינו מעל המילים שבו את התפקידים התחביריים שלהן.

ב. לפניכם שלושה משפטים.

I. אין תועלת בביקורת ללא הכוונה מעשית, אלא יש בה רק עלבון למבוקר. _____

II. הביקורת הנכונה מתמקדת בעשייה של הזולת ולא באופי שלו. _____

III. מי שמשמיע דברי תוכחה לזולת, לא יצמיד תווית של מרדן גם למי שהמרה את פי ה' כמה פעמים. _____

(1) • ציינו ליד כל משפט את הסוג התחבירי שלו.

• אם המשפט הוא משפט מורכב תחמו את הפסוקית או הפסוקיות שבו, וציינו את התפקיד התחבירי שלה/שלהן.

(2) מהו התפקיד התחבירי של המילה "תווית" המסומנת בקו במשפט III? _____

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשפ"ד, מס' 75281 + נספחים

8. א. לפניכם שני משפטים מורכבים.

I. המעלה של המוכיח היא שביקורתו נאמרת ביישוב הדעת ולא בספונטניות.

II. ביקורת הנאמרת בנימה מאשימה ומשפילה נחשבת בעיני המבוקר להתקפה אישית.

(1) תחמו בכל משפט את הפסוקית שבו, וכתבו מעל כל פסוקית את התפקיד התחבירי שלה.

(2) בכל אחד מן המשפטים I-II יש חלק כולל.

העתיקו את החלק הכולל, וציינו את הקשר הלוגי בין החלקים הכוללים בכל אחד מן המשפטים.

משפט I: החלק הכולל: _____

_____ הקשר הלוגי:

משפט II: החלק הכולל: _____

_____ הקשר הלוגי:

ב. לפניכם משפט מורכב.

כאשר המבקר מייחס למוכח תכונה של לץ, אין סיכוי לשינוי התנהגותו של המוכח.

(1) כתבו את התפקיד התחבירי של המילה "אין" המודגשת בקו במשפט. _____

(2) למילה "אין" יש כמה משמעויות.

מבין שלוש האפשרויות שלפניכם הקיפו את המשמעות של המילה "אין" במשפט הנתון.

1. אסור

2. לא

3. לא קיים

(3) המירו את המשפט הנתון במשפט איחוי (מאוחד/מחובר) בקשר של סיבה ותוצאה.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשפ"ד, מס' 75281 + נספחים

9. א. לפניכם קטע שסומנו בו רק נקודות בסופי המשפטים.
קראו את הקטע, והוסיפו בו סימני פיסוק לפי ההוראות האלה:
- הוסיפו נקודתיים ומירכאות לציון דיבור ישיר.
 - סמנו פסיק בין איברים במשפט איחוי.
 - סמנו פסיק בין חלקים כוללים.
 - פסקו תמורה.
 - פסקו הסגר.

באחת ההרצאות בנושא "הביקורת על פי התורה וההלכה" פתח המרצה ואמר אני חולה במחלה תורשתית ומידבקת אהבת ישראל. שנים אני מוכיח בעלי עבירה ומעולם לא הותקפתי בשל כך. לדברי המרצה התוכחה חייבת לבוא מאהבה מהבנה ומאכפתיות.

- ב. לפניכם קטע, ובו מסומנות ארבע צורות בינוני.
- מוכיח בקי יודע להוסיף חיזוקים חיוביים בדברי תוכחתו. ביקורתו היא על המעשה ולא על אישיות המוכח. לכן לפני שאנשים מוכיחים את הזולת, הם צריכים לדעת את התנאים הנדרשים לאמירת ביקורת בונה.

השלימו את הטבלה שלפניכם: ציינו את חלק הדיבור ואת התפקיד התחבירי של כל אחת מצורות הבינוני המסומנות בקטע.

צורת הבינוני	חלק הדיבור	התפקיד התחבירי
מוכיח		
מוכח		
מוכיחים		
בונה		

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשפ"ד, מס' 75281 + נספחים

10. א. לפניכם שני משפטים.

- I. ידוע כי אמירת ביקורת ביחידות זוכה להקשבה, כי בשיחה פנים אל פנים המוכיח נזהר בדבריו.
- II. ביקורת חסרת רגישות גורמת רתיעה ומרירות אצל השומע.

- (1) מהו הקשר הלוגי המשותף לשני המשפטים? _____
- (2) בכל אחד מן המשפטים הקיפו את המילה המבטאת את הקשר הלוגי.

ב. לפניכם שני משפטים מורכבים, ובהם הפסוקיות מסומנות בקו.

- I. הביקורת צריכה להיאמר, גם אם אינה נעימה לשומע.
- II. אם אדם עומד לומר ביקורת הוא צריך להיערך לקראתה.

- (1) ציינו את התפקיד התחבירי של הפסוקית המסומנת בכל משפט, והעתיקו מכל פסוקית את הנשוא שלה.

משפט I: תפקיד הפסוקית: _____
 הנשוא בפסוקית: _____
 משפט II: תפקיד הפסוקית: _____
 הנשוא בפסוקית: _____

- (2) המירו את משפט I במשפט מסוג תחבירי אחר שישמור על הקשר הלוגי שבו.

ג. לפניכם משפט.

התוצאה של התוכחה היא לא רק הימנעות מן העבירה אלא גם חיזוק הקשר הנפשי בין המוכיח למוכח.

- (1) ציינו את הסוג התחבירי של המשפט. _____
- (2) המירו את המשפט במשפט אחר ללא המבנה "לא... אלא...". שמרו על משמעות המשפט.

ד. לפניכם שני משפטים. בכל אחד מהם מסומנת המילה "היא".

- I. גם אם הביקורת אינה נעימה לשומע, היא צריכה להיאמר.
- II. התוצאה של התוכחה היא לא רק הימנעות מן העבירה אלא גם חיזוק הקשר הנפשי בין המוכיח למוכח.

כתבו מעל המילה "היא" בכל אחד מן המשפטים את התפקיד התחבירי שלה.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשפ"ד, מס' 75281 + נספחים

11. א. לפניכם שני משפטים.

I. לדעת יועצים ארגוניים, שני העקרונות החשובים באמירת ביקורת הם העיתוי ונימת הדברים.

II. יועצים ארגוניים מצביעים על שני עקרונות חשובים באמירת ביקורת: העיתוי ונימת הדברים.

(1) בשני המשפטים המילים "העיתוי ונימת הדברים" מסומנות בקו.

בכל אחד מן המשפטים כתבו מעל המילים המסומנות בקו את התפקיד התחבירי שלהן.

(2) העתיקו את המילים המציינות את דרך המסירה במשפט I, וציינו את תפקידן התחבירי.

המילים המציינות את דרך המסירה: _____

התפקיד התחבירי: _____

(3) המירו את **משפט I** במשפט בעל דרך מסירה אחרת, וציינו את דרך המסירה במשפט שכתבתם.

המשפט: _____

דרך המסירה: _____

ב. לפניכם משפט:

מובן שביקורת מאדם קרוב נוגעת לליבו של המוכח יותר מביקורת מאדם זר.

המירו את המשפט במשפט פשוט בעל הסגר (אין להוסיף מילים).

ג. לפניכם קטע שהושמטו ממנו מילות הקישור.

הוסיפו את מילות הקישור המתאימות לפי הקשר הלוגי שבסוגריים.

בספר משלי כתוב: "כַּמִּים הַפְּנִים לַפְּנִים, כֵּן לֵב הָאָדָם לָאָדָם" (משלי כז, יט).

מפסוק זה אפשר ללמוד על אמירת ביקורת. _____ (זמן) אדם מותח ביקורת על חברו,

החבר חש את הכנות שבלב המְדַבֵּר, והיא משפיעה עליו יותר מן המילים עצמן.

_____ (ויתור) המבקר ידבר יפה, _____ (ניגוד) בליבו ישנא את חברו,

יחוש החבר בכך, ולא יוכל לקבל את הביקורת. _____ (עימות/השוואה) אדם שיבקר

את חברו מתוך אהבה, יש סיכוי גדול שדבריו יתקבלו, _____ (סיבה) השומע יחוש

שחברו רוצה באמת בטובתו.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשפ"ד, מס' 75281 + נספחים

פרק ג: מערכת הצורות (40 נקודות)

בפרק זה חמש שאלות, 12–16 (לכל שאלה – 12 נקודות).
תוכלו לענות, באופן מלא או חלקי, על כל השאלות בפרק זה, אך מספר הנקודות שתוכלו לצבור בפרק לא יעלה על 40 נקודות.

12. א. לפניכם קטע ובו פעלים מודגשים.

הביקורת **נועדה** להביא לשיפור האדם, אבל אם היא נאמרת בדרך לא ראויה ו**מזלזלת**, הנמען שאליו **מפנית** הביקורת **מובך** ממנה. ביקורת כזאת **מעוררת** אצל הנמען התנגדות, והוא **מסרב** לקבל אותה, ואינו **משתנה** בעקבותיה.

השלימו את הטבלה שלפניכם: כתבו את השורש ואת הבניין של כל אחד מן הפעלים המודגשים.

הפעל	השורש	הבניין
נועדה		
מזלזלת		
מפנית		
מובך		
מעוררת		
מסרב		
משתנה		

ב. לפניכם ארבעה שמות. כתבו ליד כל אחד מהם את השורש שלו.

- מחול
- מחילה
- תחלואה
- תוחלת

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשפ"ד, מס' 75281 + נספחים

13. א. לפניכם רשימת מילים.

הַמְנָעוּת, הַסְתַּגְרוּת, הַגִּינוּת, הַדְמוּת, הַתְמוּטָטוּת

- (1) **הקיפו** את המילה שאִינָה במשקלי שם פעולה.
 - (2) מעל כל אחד משמות הפעולה שברשימה (המילים שלא הקפתם), כתבו את השורש שלו.
 - (3) מבין שמות הפעולה שברשימה, העתיקו את השם היוצא דופן מבחינת ה**בניין**, וציינו את הבניין שלו.
- שם הפעולה היוצא דופן: _____ הבניין שלו: _____

ב. לפניכם רשימה של שמות פועל.

כתבו ליד כל אחד מהם שם פעולה מאותו השורש ומאותו הבניין.

לְרַפֵּא _____
לְהַרְשׁוֹת _____
לְקוֹם _____

ג. לפניכם שני משפטים ובכל אחד מהם מודגשת מילה.

- (1) ביקורת בונה צריכה להיאמר מתוך רגשות של **חֲבִירוּת** ואהבה.
 - (2) ביקורת הנאמרת בין **חֲבִירוּת** טובות מתקבלת בהבנה.
- בכל אחד מן המשפטים שלפניכם **הקיפו** את האפשרות הנכונה, והשלימו את המידע החסר.
- במילה **חֲבִירוּת** הצורן הסופי **ות** הוא צורן **נטייה / גזירה**, ומשמעותו: _____.
 - במילה **חֲבִירוּת** הצורן הסופי **ות** הוא צורן **נטייה / גזירה**, ומשמעותו: _____.

ד. לפניכם משפט.

בהקדמה של משה לתוכחה שלו הוא הדגיש את מסירותו לעם, ובסופה בירך אותם, ובכך הדגיש את החיבה שהוא רחש לעם.

- (1) **הקיפו** במשפט שני שמות שיש בהם צורן נטייה.
- (2) ציינו את המשמעות המשותפת של צורני הנטייה בשמות שהקפתם: _____.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשפ"ד, מס' 75281 + נספחים

14. א. לפניכם רשימת פעלים שבראש כל אחד מהם האות נו"ן.

נִרְדַּ, נִצְנָצָה, נוֹפְפָה, נוֹסֶפָה, נוֹתֵר

הקיפו את הפעלים שבהם האות נו"ן היא תחילית, וכתבו מעל כל פועל שהקפתם את תפקיד התחילית.

ב. לפניכם רשימת שמות.

רוֹחֲנִי, עֵלְבוֹן, חֶצֶפֶן, מְשָׁה, אַחֲרוֹן, מְרִיבָה, פֶּתְרוֹן

(1) מיינו את השמות בטבלה שלפניכם לפי דרכי התצורה.

(2) בעמודה של בסיס וצורן סופי כתבו ליד כל מילה את משמעות הצורן הסופי שלה.

שורש ומשקל	בסיס וצורן סופי

ג. לפניכם משפט, ובו זוג פעלים מודגש. הקיפו את הפועל המתאים על פי ההקשר במשפט.

הַמְרִתִּי / הַמְרִתִּי את המילה הלועזית במילה עברית.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשפ"ד, מס' 75281 + נספחים

15. א. לפניכם קטע ובו צורות בינוני.

האמפתיה היא יכולת נרכשת. מי שהורגל לחוש אמפתיה מבין את האחר במידה מסוימת. באמצעות האמפתיה נבנים קשרים בין-אישיים, והיא תורמת לביסוסם ולתחזוקם של קשרים אלה. מסיבה זו היא הכרחית למחנכים.

- (1) הקיפו בקטע שש צורות בינוני.
- (2) העתיקו מן המילים שהקפתם שלוש מילים שכל אחת מהן משמשת חלק דיבור אחר בקטע. ציינו את חלק הדיבור של כל מילה שהעתקתם.

_____ המילה:	_____ חלק הדיבור:
_____ המילה:	_____ חלק הדיבור:
_____ המילה:	_____ חלק הדיבור:

ב. המילה אָסִיר היא דור־משמעות.

בטבלה שלפניכם כתוב משפט ובו המילה אָסִיר באחת מן המשמעויות שלה. השלימו את הטבלה:

- (1) כתבו בטבלה משפט נוסף שבו תשמש המילה "אָסִיר" במשמעות האחרת.
- (2) כתבו בטבלה את חלק הדיבור, את השורש ואת הבניין או המשקל של המילה "אָסִיר" בכל אחד מן המשפטים.

	המשפט	חלק הדיבור	השורש	הבניין/המשקל
משפט 1	הָאָסִיר יצא לחופשי.			
משפט 2	_____			

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשפ"ד, מס' 75281 + נספחים

16. א. לפניכם משפט.

ראוי לכל אדם להתפלל שהשם יזמן לו מוכיחים ראויים, שיאמרו לו דברי ביקורת **פְּנִים**. (מאמר א, פסקה ח)

לפניכם רשימה של מילים הגזורות מאותו השורש של המילה "**פְּנִים**": **נָכוֹן**, **כּוֹנֵן**, **הַכּוֹיֵן**

(1) ציינו את השורש המשותף לכל המילים המודגשות. _____

(2) כתבו את הבניין של כל אחת מן המילים.

פְּנִים _____

נָכוֹן _____

כּוֹנֵן _____

הַכּוֹיֵן _____

ב. כתבו שני פעלים סבילים מבניינים שונים מן השורש שציינתם בסעיף א, וכתבו ליד כל אחד מהם

את הבניין שלו (אין להשתמש במילים שבסעיף א).

הפועל: _____ הבניין: _____

הפועל: _____ הבניין: _____

ג. כתבו שני שמות עצם מן השורש שציינתם בסעיף א.

ד. (1) לפניכם ארבע מילים.

צָפוּי, מְצַפֶּה, הַצָּפָה, תַּצְפִּית

הקיפו את המילה היוצאת הדופן מבחינת השורש.

כתבו את השורש המשותף לשלוש המילים האחרות. _____

(2) לפניכם ארבע מילים.

מְצוּקָה, מְתוּקָה, מְנוּחָה, מְבוּקָה

הקיפו את המילה היוצאת דופן מבחינת המשקל, וכתבו את המשקל שלה. _____

(3) לפניכם ארבע מילים.

מַעֲלוֹן, שְׂוִיו, גִּרְעוֹן, חִזּוֹן

הקיפו את המילה היוצאת דופן מבחינת דרך התצורה, וכתבו את דרך התצורה שלה. _____

/בהמשך דפי טיוטה/

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשפ"ד, מס' 75281 + נספחים

טיוטה

טיוטה

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשפ"ד, מס' 75281 + נספחים

"איתך בכל מקום, גם בבגרות.
בהצלחה, מועצת התלמידים והנוער הארצית"

"معك في كل مكان، وفي البجروت أيضًا.
بالنجاح، مجلس الطلاب والشبيبة القطري"

נספחים: נספח 1 – מאמרים ונספח 2 – דף עזר

לשאלון עברית: הבנה, הבעה ולשון

לבתי ספר עצמאיים

75281, קיץ תשפ"ד

נספח 1 – מאמרים

לפניכם שלושה מאמרים. קראו אותם, וענו על השאלות בשאלון המחברת המצורף.

מאמר א

ביקורת מבוקרת

מאת מלכה וגנר

פסקה א רבים מאיתנו רגילים לבקר את הזולת. נראה לנו כי כשאנו מבקרים, אנו בצד ה"נכון", הצודק, היודע והמבין. הכול עוברים תחת שבט ביקורתנו: בני משפחה, שכנים, ידידים ועוד.

פסקה ב הביקורת על הזולת נועדה לתרום לשיפור אישיותו ולתיקון מידותיו, לכן גם אם היא אינה נעימה לשומע היא חיונית עבורו. יהיו שיאמרו שאין הם זקוקים לביקורת מפי אחרים שכן הם עצמם חכמים ונבונים ויודעים לבקר את עצמם, לראות את פגמיהם ולהשתפר. לא כן הוא. אדם קרוב אצל עצמו, קשה לו לראות במה עליו להשתפר, וידוע ש"אין חבוש מתיר עצמו מבית האסורים".

פסקה ג יש אנשים שהביקורת שלהם על הזולת נובעת מקושי אישי שלהם ולא מן הרצון לתרום לשיפור הזולת. למשל מבקרים מתוך רגש נחיתות – אדם המרגיש נחות מנסה לבקר את זולתו כדי לתת לעצמו תחושה שהוא מעל האחרים, כי קל יותר לעסוק בחולשות של אחרים מלעסוק בחולשות של עצמו. אחרים מבקרים את זולתם בעניינים שהם עצמם לוקים בהם. זהו מנגנון הגנה של נפש האדם שיוצר ביקורת מאשימה. ביקורת כזאת – אין בה כדי להועיל.

פסקה ד כאשר אנשים מרשים לעצמם לבקר את הזולת, הם מתרצים זאת בצורך "לתקן את העולם", אבל קורה לא אחת שבדרך לתיקון העולם הגדול הם עלולים להרוס עולמות קטנים רבים, כי ביקורת שאינה נאמרת כראוי לא תשיג את יעדה ואף עלולה לקלקל. משום כך אם מגיעים למסקנה שביקורת חייבת להיאמר – אין "לשלוף" אותה בשעת כעס, אלא יש להיערך לקראתה ולתכנן אותה: להתמקד בדברים ההכרחיים ולזכור כי דברי ביקורת שאין בהם הצעה לפתרון, לא יוכלו להועיל. ביקורת יעילה היא ביקורת הנאמרת מתוך יישוב הדעת, לכן רצוי לוותר על ביקורת ספונטנית, ולהמתין לשעת רצון.

* מעובד על פי וגנר, מ' (תשס"ט). לחיות את עצמנו, עמ' 92–104.

פסקה ה כאשר אומרים לאדם, בייחוד לילד, שאישיותו שלילית, הוא רואה בדברים האלה אמת, ומחשיב אותם ככישלון אישי, לכן היכולת שלו להשתנות פוחתת. משום כך חשוב לתבל את דברי הביקורת באמירות חיוביות, כמו "אני יודעת שאפשר לסמוך עליך". גם היחס שלנו כלפי האדם המוכח משפיע על קבלת הדברים מצידו, כפי שמבאר השל"ה הקדוש את הפסוק "אַל תִּזְכֹּךְ לֵץ פֶּן יִשְׁנָאָךְ הֹזְכֵּחַ לְחֶכֶם וְיִאָּהֶבְךָ" (משלי ט, ח). כאשר מייחסים למוכח תכונות של לץ, אין סיכוי שהתוכחה תתקבל, אך אם מדברים אליו כפי שמדברים לחכם, ואומרים לו שמעריכים אותו, הוא יקבל את הדברים וגם יאהב את המוכיח.

פסקה ו הכינוי המקובל לביקורת יעילה הוא "ביקורת בונה". ביקורת כזאת צריכה להיאמר בגובה העיניים ולא מתוך תחושה של עליונות. עליה להיאמר על בסיס יציב של אמון. ביקורת בונה נוגעת למעשה ולא לאדם העושה, והיא אינה נאמרת בנוכחות קהל אלא ביחידות.

פסקה ז כדי שדברי הביקורת יתקבלו, גם אם הם אינם נעימים לשומע, הם צריכים להיאמר בנימה של אהבה ואכפתיות ולא בנימה מאשימה. נאמר: "הֹזְכֵּחַ תִּזְכִּיחַ אֶת עַמִּיתְךָ" (ויקרא יט, יז) – כלומר רק כאשר אתה מרגיש שהוא עמיתך, רעך, והתוכחה שלך נובעת מרגשות של קרבה, חברות ואהבה, מותר לך להוכיחו. חיזוק לכך אפשר לראות בציווי: "ואהבת לרעך כמוך", שנכתב בתורה מייד לאחר הציווי "הוכח תוכיח".

פסקה ח מן הדברים עולה כי ראוי לכל אדם להתפלל שהשם יזמן לו מוכיחים ראויים, שיאמרו לו דברי ביקורת כנים ממקום נקי ואמיתי, כדי שהביקורת תהיה עבורו כלי להתקדמות.

מאמר ב**תוכחה מבורכת**

מאת הרב משה רייס

פסקה א מעולם לא הייתה התוכחה נושא אָהוד. מאז ומעולם בני אדם לא אהבו לקבל תוכחות, וכבר מצאנו שנביאי ישראל התריעו על התופעה הזאת – "שָׁנְאוּ בַשֶּׁעַר מוֹכִיחַ" (עמוס ה, י). אולם דומה שגם בדורנו התוכחה רחוקה מתודעת הבריות. בימינו הבריחה מן התוכחה נובעת מתפיסת התרבות המערבית הדוגלת בעיקרון "איש הישר בעיניו יעשה", ואדם אחר בל יעז להתערב בחייו. כל אחד חי לפי ה"אמת" (הסובייקטיבית) שלו, ואיש אינו רשאי לבקרו או להוכיחו.

פסקה ב גישת התורה שונה לחלוטין. היא מצווה על התוכחה: "הוֹכֵחַ תּוֹכִיחַ אֶת עַמִּיתְךָ" (ויקרא יט, יז). אל לו לאדם להתעלם מפגמי הזולת אלא עליו להתערב בחייו ולהוכיחו. השיקול לאמירת התוכחה הוא התועלת שהיא אמורה להביא למוכח, ומטרתה היא למנוע מן המוכח לעבור עבירה או להעמידו על חומרת המעשה אשר עשה כדי להחזירו בתשובה, ולסייע לו להפיק לקחים כדי להימנע ממשגים כאלה בעתיד.

פסקה ג התוכחה מביאה ברכה לעולם כולו ולא רק לפרט. חז"ל אמרו: "כל זמן שתוכחות בעולם... טובה וברכה באין לעולם, ורעה מסתלקת מן העולם, שנאמר (משלי כד, כה): 'וְלַמּוֹכִיחִים יִנָּעַם וְעַלֵּיהֶם תָּבוֹא בְרַכַּת טוֹב' " (תמיד כח, ע"א).

פסקה ד שורש מצווה זו הוא אהבת ישראל. דהיינו, המוכח צריך להיות יקר בעיני המוכיח במידה כזאת שלא יוכל להבליג בראותו את חברו עובר עבירות, כשם שאינו יכול להחריש בראותו את חברו טובע בנהר. הקשר הפנימי העמוק שבין הפרטים בעם ישראל הוא המחייב שהאחד יוכיח את רעהו, והוא המאפשר שתוכחה זו תתקבל ברוח הדברים שהיא נאמרה. התוצאה של תוכחה כזאת אינה רק הימנעות מן העבירה אלא גם חיזוק הקשר הנפשי שבין המוכיח למקבל התוכחה.

פסקה ה למרות החובה להשמיע דברי תוכחה לזולת, אין להצמיד "תווית" של ממרה ומרדן גם למי שהמרה את פי ה' כמה פעמים. יש להוכיחו, אולם אסור להכתים את החוטא ולהחתימו בחותם של פושע.

* מעובד על פי הרב רייס, מ' (תשנ"ח). **תוכחה מבורכת**, מראש צורים ה', עמ' 16–23.

פסקה ו לא בכל עת הלב פנוי לקבלת תוכחה וגם אינו ערוך לכך. המוכיח הנבון צריך לתור אחר העיתוי הנכון שבו דברי התוכחה מסוגלים להתיישב בלבבות. מן התורה ומדברי חז"ל מתברר שאפילו משה רבנו לא הוכיח את ישראל בכל עת אלא שבועות אחדים לפני הסתלקותו מן העולם. התוכחה של משה לעם שנאמרה בתחילת ספר דברים נִסְפָּה על פגמים שונים בהתנהגות העם, גם כאלה שאירעו לפני שנים רבות, ואף על פי כן הוא נמנע מלאומרה עד שהגיע לפרק האחרון בחייו. חז"ל מסבירים שאחת הסיבות לכך היא למנוע מן המוכח תחושה של בושה בכל פעם שהוא רואה את המוכיח.

פסקה ז התוכחה של משה לעם נאמרה "אַחֲרֵי הַפְּתוֹ אֶת סִיחֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי... וְאֵת עֹג מֶלֶךְ הַבְּשָׁן" (דברים א, ד). מכאן אפשר ללמוד שהעיתוי הנכון לאמירת תוכחה הוא גם מצבו הנפשי של המוכח. כאשר אדם נע ונד, מטולטל ממקום למקום, קשה לצפות שהתוכחה תפעל את פעולתה. לכן רק לאחר שבני ישראל הכניעו את סיחון ועוג, וזכו למנוחת נפש מסוימת, אזי הוכיחם משה. במצב זה גברו הסיכויים שהתוכחה תתקבל.

פסקה ח בהקדמה של משה לתוכחתו הוא הדגיש את מסירותו לעם, ובסופה אף הוסיף ברכות שהדגישו את חיבתו כלפיהם: "ה' אֱלֹהֵיכֶם הִרְבָּה אֶתְכֶם... ה' אֱלֹהֵי אֲבוֹתְכֶם יִסֹּף עֲלֵיכֶם כְּכֶם אֶלֶף פְּעָמִים..." (דברים א, י-יא). בכך הראה משה לעם ישראל שתוכחתו נובעת מלב אוהב ולא מרצון לחפש בהם פגמים. רק תוכחה מלב אוהב סוללת את הדרך אל הלבבות.

פסקה ט כדי שדברי תוכחה יתקבלו על הלבבות, צריך המוכיח להיות בקי באומנותו, ומקבלי התוכחה אף הם צריכים להיות במצב שבו ייפתחו ליבותיהם לשמיעת הדברים. בדרך זו אין קץ לתועלתה של התוכחה.

מאמרו**שתי פנים לביקורת**

מאת יוסף פרידמן

פסקה א אמירת ביקורת שכיחה בין אנשים שיש ביניהם קשרים ויחסי גומלין: הורים וילדיהם, מחנך וחניכיו, מנהל ועובדיו ועוד.

פסקה ב האופן שבו נאמרים דברי הביקורת משפיע על הרגש של המבוקר. צורת הדיבור, נימת הדברים ושפת הגוף של האדם המבקר הם גורמים המשפיעים על היכולת של המבוקר לקבל את דברי הביקורת. ביקורת הנאמרת בנימה מאשימה ומשפילה ובשפת גוף מאיימת נתפסת בעיני המבוקר כהתקפה אישית, ומעוררת תגובת התגוננות, התנערות מאחריות והסתגרות, שכן ביקורת כזאת מפגינה התעלמות מרגשותיו של השומע. התוצאות של ביקורת כזאת הרסניות הן לביטחון העצמי של המבוקר הן למוטיבציה שלו להשתנות. אם המבוקר הוא תלמיד – יחוש שאינו מסוגל ללמוד, אם המבוקר הוא עובד – ירגיש שאינו מסוגל למלא עוד את תפקידו, וכן בכל תחום ותחום.

פסקה ג אנשים שיש להם נטייה למתוח ביקורת רבה, ואילו בדברי שבח ובמחמאות הם מקמצים, נותנים לזולת הרגשה שרואים אותו אך ורק כשהוא טועה, ואילו כשהוא אינו שוגה – הוא אינו קיים. אין הם משבחים אותו על דברים טובים שעשה.

פסקה ד לפעמים המודעות לנזקי הביקורת השלילית גורמת לאנשים להדחיק את ביקורתם והם בוחרים לשתוק. יש אנשים שבשתיקה הזאת אוגרים בתוכם ביקורות עד שמתמלאת הסאה, ואז הם מתפרצים ללא פרופורציה, והמבוקר רואה בזה עלבון ולא ביקורת. לא זו הדרך לעורר מוטיבציה לשינוי.

פסקה ה הביקורת הנכונה היא הפרדה מלאה בין המעשה לעושה: התמקדות במה שעשה האדם ובמה שהוא מסוגל לעשות, ולא באופי שלו. כאשר הביקורת מופנית כלפי האופי של המבוקר, הוא מאמין שכישלונו נובע ממגרעת פנימית שלו שאין לה תקנה. הוא מאבד תקווה ומפסיק לנסות להשתנות. אך כאשר מבקרים את המעשה עצמו בלי להתייחס למי שעשה אותו ובודקים עניינית את הנסיבות לכישלון – יש תקווה, ויכול להתרחש שינוי לטובה.

פסקה ו כדי שהביקורת תהיה יעילה, היא חייבת לכלול פתרון לבעיה. לצד הביקורת החושפת את המגרעות הקיימות, חשוב שהמבקר יציג גם עצה או הכוונה מעשית מה לשנות, ולא – אין תועלת בביקורת אלא יש בה רק עלבון וצער למבוקר.

* מעובד על פי פרידמן, י' (תשע"א). **נהלך ברגש**, עמ' קלא-קלט.

פסקה ז דברי ביקורת, כמו דברי שבח, יעילים יותר כאשר הם נאמרים פנים אל פנים וביחידות. יש אנשים המרגישים לא נוח למתוח ביקורת או לומר דברי שבח בפניו של אדם, ומעדיפים לעשות זאת בתכתובת או באמצעות שליחים. צורה זו מסרבלת את הקשר, מונעת ממנו להיות אישי, וגוזלת את אפשרות התגובה ממקבל הדברים. מטבע הדברים בדיבור פנים אל פנים נזהרים יותר באמירת ביקורת. אומר הביקורת חייב לחוש אמפתיה כלפי המבוקר ולחשוב מראש על השפעת הביקורת עליו. ביקורת חסרת רגישות עלולה לגרום לפגיעה ועלבון ולהביא לרתיעה רגשית, מרירות, התגוננות ושמירה על מרחק מן המבקר.

פסקה ח ביקורת הנאמרת בצורה שלילית – טוב שלא לאומרה מלאומרה, ואילו ביקורת הנאמרת בדרך הנכונה, בונה את האדם ותועלתה רבה לאין ערוך.

נספח 2 – דף עזר

טבלת התנועות

התנועות הקטנות	התנועות הגדולות	התנועות החטופות	
a	פתח	קמץ	חטף פתח
e	סגול	צירי חסר	צירי מלא
i	חיריק חסר	חיריק מלא	
o	קמץ קטן	חולם חסר	חולם מלא
u	קובוץ	שורוק	

טבלת הגופים

גוף ראשון	גוף שני	גוף שלישי	
יחיד	מדבר	נוכח	נסתר
יחידה	מדברת	נוכחת	נסתרת
רבים	מדברים	נוכחים	נסתרים
רבות	מדברות	נוכחות	נסתרות

חלקי הדיבור: שם עצם, שם תואר, פועל (שם פועל), תואר הפועל, מילת יחס, מילת קישור

תחביר

דרכי ההבעה במשפט: משפט חיווי, משפט ציווי, משפט שאלה

סוגי המשפטים: משפט פשוט, משפט מורכב, משפט איחוי (מאוחד/מחובר)

סוגי הנשואים: נשוא פועלי (לרבות נשוא מורחב), נשוא שמני, נשוא קיומי (דמוי פועל: יש, אין)

התפקידים התחביריים במשפט: נושא, נשוא, אגוד, מושא, תיאור, לוואי, תמורה

סוגי התיאורים ופסוקיות התיאור: מקום, זמן, סיבה, תכלית, אופן, מצב, תנאי, ויתור

החלקים הבלתי תלויים במשפט: הסגר, פנייה, קריאה

משפטים בעלי מבנה מיוחד: נושא סתמי, חלק ייחוד, חלק כולל

קשרים לוגיים: ריבוי והוספה, צמצום, השוואה, ברירה, הדגמה, זמן, סיבה ותוצאה, תכלית, ניגוד, ויתור, תנאי

תורת הצורות

בנייני הפועל: קל-פעל (פעל), נפעל (נפעל), הפעיל (הפעיל), הפעל (הופעל), פעל (פיעל), פעל (פועל), התפעל (התפעל)

גזרות הפועל והשם:

גזרת השלמים, גזרת המרובעים

גזרות החסרים (העלולים): חסרי פ"נ (חפ"ן), חסרי פי"צ (חפי"ץ), חסרי פ"י (חפ"י)

גזרות הנחים: נחי פ"א (נפ"א), נחי פ"ו (נפ"ו), נחי ל"ה (נל"ה), נחי ל"א (נל"א), נחי ע"ו (נע"ו/י)

גזרת הכפולים (ע"ע)

דרכי תצורת המילים:

גזירה מסורגת: שורש ומשקל

גזירה קווית: בסיס וצורן, הלחם בסיסים, ראשי תיבות (נוטריקון)

סוגי צורנים: צורן גזירה, צורן נטייה